

Hodnocení učebního procesu žáků a výsledků žáků: základní stavební kameny hodnocení podporujícího učení

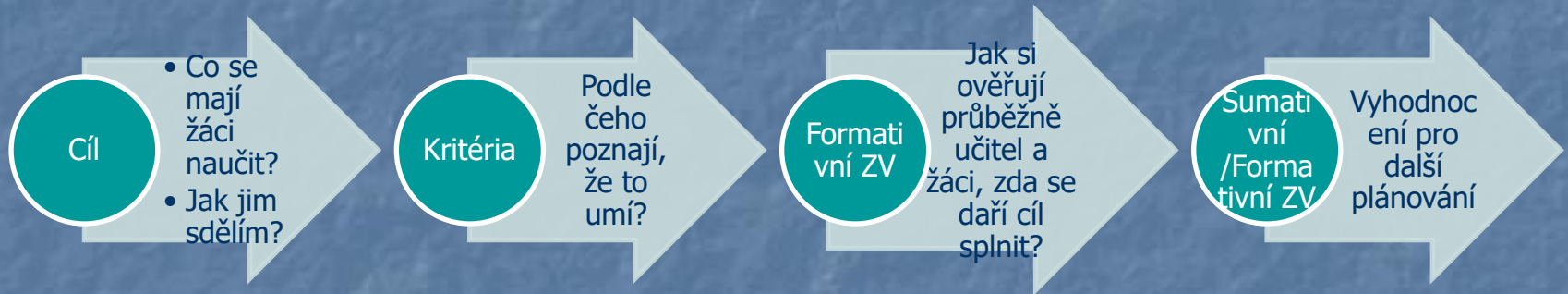
PdF MU

Jana
Kratochvílová

Jana Kratochvílová

Cíl přednášky

- Porozumět pilířům komplexního rozvíjejícího hodnocení

Funkce hodnocení – proč hodnotíme?

MOTIVAČNÍ

POZNÁVACÍ (informativní)

KOREKTIVNÍ

ROZVÍJEJÍCÍ

Požadavky na ZV

- Informace, která následuje bezprostředně po výkonu daného žáka, a poskytuje mu takovou informaci o jeho učení, kterou může použít k usměrnění své další činnosti a zlepšení svých budoucích výkonů (Šed'ová et al. 2012).
- Informace, která je pro žáka užitečná a s níž dokáže bez problému naložit a použít (Ducasse a Hill, 2019).

Základ pro hodnocení č. 1: popisný jazyk

- Popisujeme konkrétní činnost, výsledek a chování žáka, čímž žákovi poskytujeme dostatečné informace.
- Popisný jazyk je zcela v souladu s poznávací funkcí hodnocení.
- Zaměříme-li se současně především na pozitiva žákova výkonu, posilujeme také motivační funkci hodnocení. K tomu užíváme často příslovce a slovesa.

Příklad z praxe

- <https://www.youtube.com/watch?v=QCvR6C8CeqY>
- 54:00 – 1:00

Cvičení popisné zpětné vazby

Poskytuji žákům zejména průběžnou zpětnou vazbu s využitím popisného jazyka.

(Všímám si reakcí a výsledků žáků, vyjadřuji se k nim popisným jazykem, pomáhám porozumět žákovi v jeho učení: motivační, informativní, korektivní funkce).

Vidím, že....

Slyším, že....

Ty jsi + sloveso....

Příslovce a slovesa

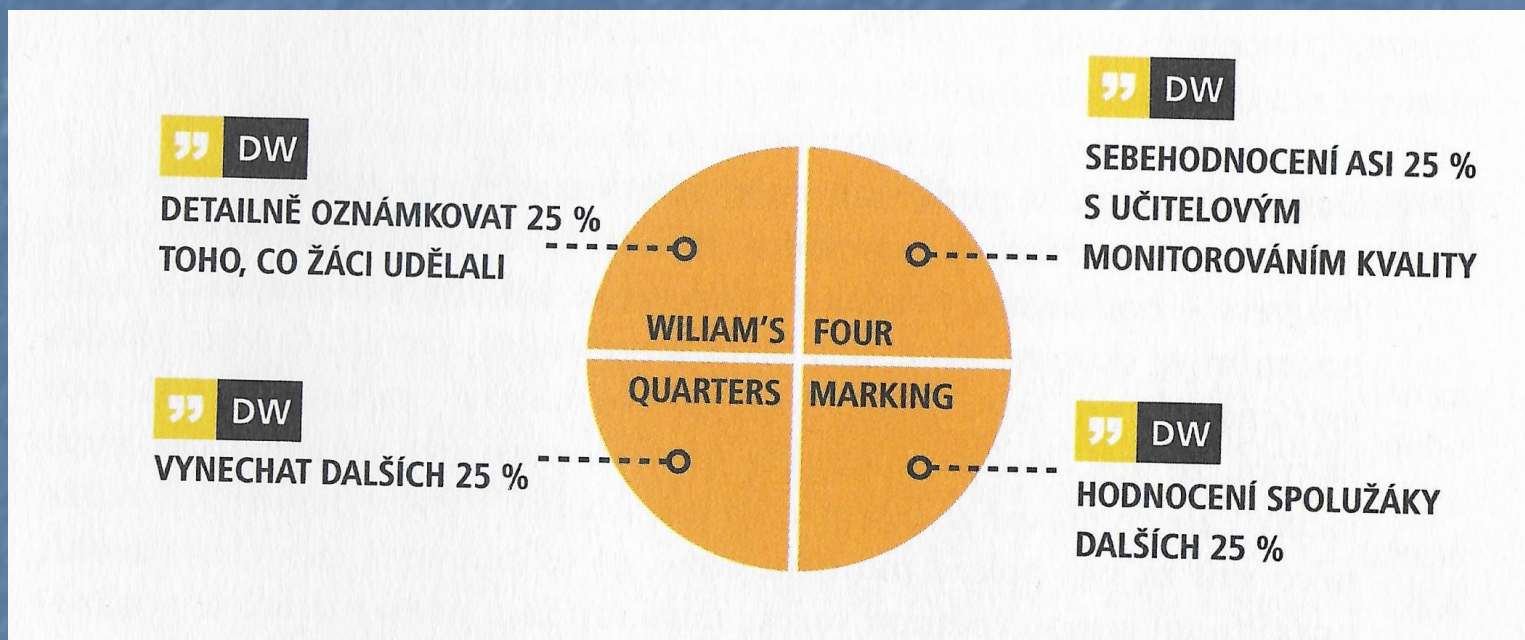

vyjádření pozorovatelné skutečnosti

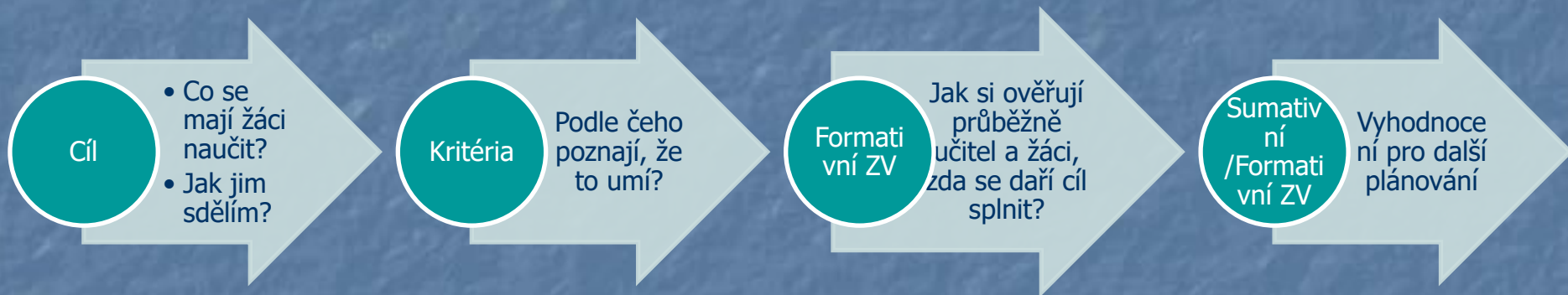
zaměřujeme se na: činnost, její výsledek, chování – jazyk popisný

nehodnotí osoby – jejich kvality či zápory, jejich trvalé vlastnosti
Jazyk posuzovací: vyjadřujeme se k **osobě žáka**

Kde na to vzít čas?

Hendrick, K., & Macpherson, R. (2019). *Co funguje ve třídě? Most mezi výzkumem a praxí*. Universum.

Základ hodnocení číslo 2: Výukové cíle

- Otázky:
- Jak začíná výuka ve škole?
- Jak začínají naše semináře?

Téma (obsah) – cíl – jeho sdílení: význam
Jak pracujeme s výukovými cíli?

Práce s cíli

🔗 Hodnocení je jedna z možností zpětné vazby, v níž porovnáváme předmět nebo objekt hodnocení s jiným objektem nebo normou či vzorem (srov. Slavík, 1999).

CJ-5-1-01 rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou sdělovány pomalu a s pečlivou výslovností.

M-3-1-04 provádí z paměti jednoduché početní operace s přirozenými čísly.

M-3-2-01 orientuje se v čase, provádí jednoduché převody jednotek času

I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat

Výstup RVP ZV

RVP ZV:CJ-9-2-02 mluví o své rodině, kamarádech, škole, volném čase a dalších osvojovaných tématech

KK: vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie,

Téma: HAVE GOT, STRATEGIE UČENÍ

U: a) Upevnit probíraný gramatický jev a zvýšit uživatelskou jistotu v reálné komunikaci – sloveso HAVE GOT v čase přítomném, kladné tvary.

b) Pomoci žákům uvědomit si jejich vlastní studijní metody a potřeby.

Ž: a) Při komunikaci používám správně tvary slovesa HAVE, HAS. Volbu správného tvaru zdůvodním.

b) Zjistím, jakým způsobem se mi nejlépe učí a osvojuje, případně procvičuje nová mluvnice.

Smysluplnost

Krátká společná diskuze na počátku hodiny: jak se učíme novou gramatiku, jak si nejlépe učivo osvojujeme...

Strílení naslepo uživatelská jistota?

Individuální cíle: ne

Význam výukových cílů

- Poskytují orientační body a zaměření **učiteli** pro plánování a realizaci výuky.
- Mají potenciál orientovat **žáka** v učivu a tím zlepšovat jeho učení.
- Jsou východiskem pro **hodnocení a sebehodnocení.**

Proč by to měl umět?

- Aby dostal dobrou známku (**účelová motivace**)
- Aby byl vzdělaný, mohl se předvést jako vzdělaný (**sociální motivace**)
- Aby si mohl událost zařadit do časových souvislostí s jinými událostmi a porozumět jim v souvislostech (**poznávací motivace**)

Jak poznají žáci, že cíle dosáhli?

Kritéria hodnocení

Důkaz učení:

Sebehodnocení zvládnutí
používání tvarů HAVE
GOT – gesta vždy po
zadané učební úloze

Vyplnění exit tickets při
odchodu.

KRITÉRIA

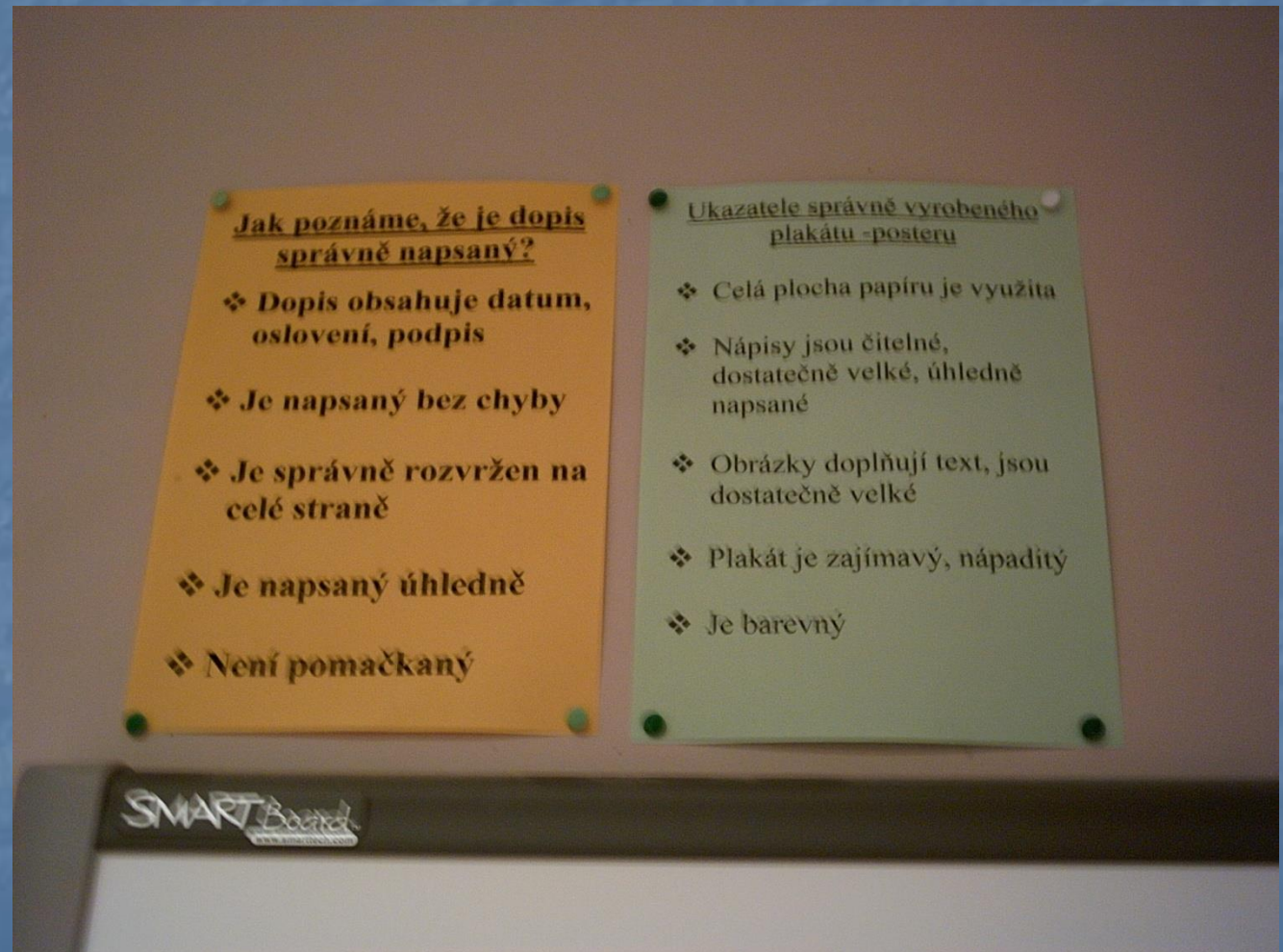
Správné použití tvaru
slovesa

Odůvodnění

Kritéria a indikátory hodnocení

- **Kritérium** je popis nějaké složky práce neboli ten rys (znak), který na práci chceme v nějaké kvalitě vidět. Kritérium je „název pro vlastnost, která se vyskytuje u několika rozmanitých objektů, ale případ od případu nabývá různé míry hodnoty“ (Slavík, 1999).
- Kritéria můžeme seskupovat do skupin a vytvářet tím sadu kritérií pro určitou činnost, dovednost, kompetenci...Kriteria nám pomohou konkretizovat výkon žáka, jeho výsledky.
- Pro různou míru kvality – dosažený stupeň kvality v naplnění kritéria používáme **indikátory**.
- Indikátor tedy vyjadřuje různou hodnotu kvality daného kritéria.

- Znalost kritérií, indikátorů hodnocení

Kriteria skupinové práce

Jak jsme spolupracovali ve skupině

Skupina: Míša, Jeníček, Julinka, Majda, Radka

Rozdělení úkolů	O úkoly jste se pěkně podělili.
Půlmetrový hlas	Po celou dobu jste pracovali potichu, dokázali jste udržet půlmetrový hlas.
Zapojení všech	Pracoval každý. Škoda, že některé děti jen kreslily.
Pěkná atmosféra při práci – nehádáme se	Ve skupince jste se radili, pomáhali si, atmosféra byla příjemná, respektovali jste se vzájemně.

Specifická kritéria hodnocení vyučovacího předmětu matematiky
Kritéria hodnocení vyučovacího předmětu matematiky jsou vyjádřena bodovým systémem, podle kterého je žák hodnocen. Tento bodový systém je zobrazen v elektronické žákovské knížce.

HODNOTÍCÍ TABULKA V POVINNÉ ČÁSTI

PROCENTA	KLASIFIKACE
100 – 85	výborný
84 – 70	chvalitebný
69 – 50	dobrý
49 – 30	dostatečný
29 - 0	nedostatečný

Výborný

Žák splní povinnou část bodového systému. Nemůže-li se z objektivních důvodů zúčastnit některé z povinných částí bodového systému, sám si domluví s vyučujícím náhradní termín.

Všechny pracovní listy a další doplňkové materiály má vždy v řádném termínu úplně vyplněné, věcně správně a logicky seřazené tak, aby věděl, ke kterému tématu se vztahují a mohl je kdykoli použít při výuce.

V určený čas pracuje svědomitě na zadaných úkolech.
Nosí všechny potřebné pomůcky a při práci je využívá.

Ovládá další pro matematiku specifické dovednosti, zejména:

- Ovládá všechny dosud probrané početní operace s čísly. Bezpečně se orientuje na číselné ose a dokáže čísla bezchybně porovnávat.
- Bezpečně ovládá konstrukční úlohy tak, že dokáže s pomocí náčrtku najít postup řešení konstrukční úlohy, bezchybně zapíše její konstrukci a bezchybně zvládne danou úlohu narysovat.
- Slovní úlohy řeší samostatně a to včetně správného zápisu a odpovědi. Často zpracovává náročnější slovní úlohy vztahující se k probíraným tématům.
- Bez problému rozlišuje a pojmenovává plošné obrazce. Bez chyby počítá jejich obvod a obsah a aplikuje znalosti na praktické úlohy.
- Klasifikuje tělesa, bezchybně počítá jejich povrch a objem a nabyté znalosti je schopen aplikovat na praktické úlohy.

(Kratochvílová, 2011)

Regiony České republiky, voda

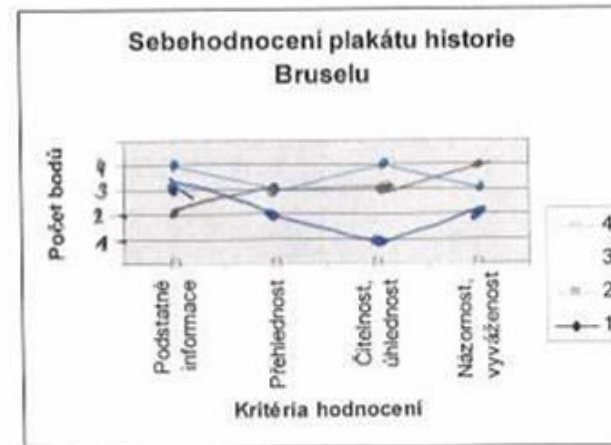
Kritéria	0 V daném termínu nesplněno	1 splněno, chybí textová nebo ppt část	2 splněno se závažnými nedostatky	3 splněno, vyskytlo se větší množství nedostatků	4 splněno s malými nedostatky	5 splněno výborně
Úplnost – obsah: poloha, povrch, podnebí, vodstvo, město, tradice, sport, osobnosti, firmy, zajímavosti						
Pravdivost – věcná správnost						
Hodnota – klíčové informace, podstatné						
Způsob prezentování...						
Zeměpisná fakta – kvalita 8. ročníku						
Celkem						

Sebehodnocení sumativní – výsledku, skupina

Plakát historie Bruselu
3. ročník
Kriteria hodnocení

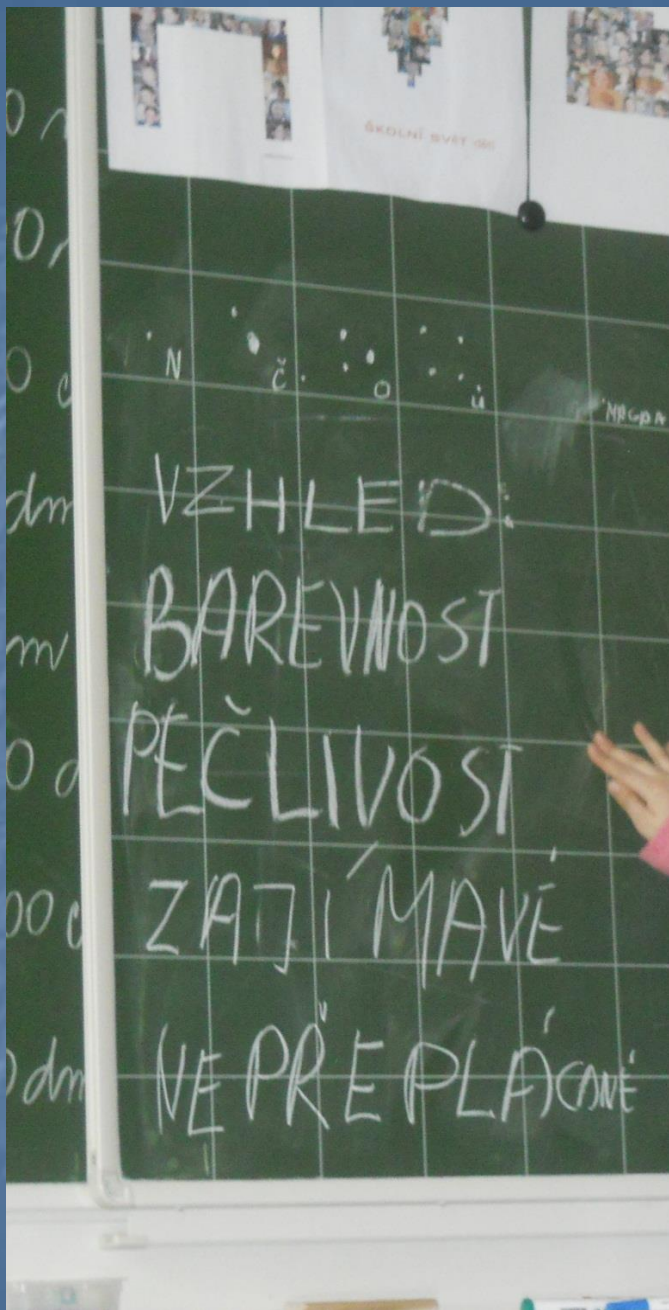
Kriteria	Ukazatele kvality			
	„Úplně zvládnuto, osvojeno“ 4 body	„Osvojeno“ 3 body	„Částečně zvládnuto“ 2 body	„Ještě nezvládnuto“ 1 bod
Podstatné informace o objektu	Plakát obsahuje všechny důležité informace, které jsme získali	Plakát obsahuje téměř všechny důležité informace, které jsme získali	Chybí některé základní informace	Chybí podstatné informace, zaznamenali jsme velmi málo informací
Přehlednost	Na plakátu se snadno a rychle orientujeme	Máme problém nalézt některé informace	Na plakátu se obtížně orientujeme	Plakát působí zmateně, je zcela nepřehledný
Čitelnost: úhlednost a velikost písma	Text je čitelný, nadpisy dobře viditelné pro všechny	Text je čitelný, ale místy méně viditelný – hlavní nápisy jsou občas malé	Text je málo čitelný (škrtání, přepisy, nesprávný tvar písmen) a hůře viditelný	Text je hodně poškrtaný, neupravený, písmo je malé – neviditelné pro všechny
Názornost: obrázky, fotografie	Text doplňují vhodné obrázky, fotografie, plakát působí vyváženě	Text doplňují vhodné obrázky, fotografie, plakát působí částečně nevyváženě	Obrázky, ilustrace a příběhy jsou k textům téměř nevhodné, plakát působí značně	Text doplňuje příliš mnoho nebo málo obrázků a příběhů, plakát působí zcela nevyváženě

Jméno žáka	Podstatné informace o objektu	Přehlednost	Čitelnost, úhlednost a velikost písma	Názornost, obrázky, fotografie	Součet bodů
Linda	4	3	4	3	14
Jade	2	3	3	4	12
ŠTĚP.	3	2	1	2	8
Celkem					

Linda
Jade
Štěpánko

21. října
Linda

Kritéria mohou:
být předložena
učitelem,
vzniknout ve spolupráci
s učitelem,
být navržena žáky

(Kratochvílová, 2011)

[https://www.youtube.com/watch](https://www.youtube.com/watch?v=g0yfc0HfHKk)

[h?v=g0yfc0HfHKk](https://www.youtube.com/watch?v=g0yfc0HfHKk)

novinová zpráva

2:00 - 3:30

6:30 -

Proč formulovat kritéria?

(Kratochvílová, 2011)

- Pomáhají učitelé i žákům poznat celek a jeho dílčí elementy a vztahy mezi nimi, čímž si uvědomují obsah či proces, který mají žáci zvládnout.
- Pomáhají učitelé i žákům zhodnotit výkon (s využitím různých prostředků – číslice, stupně, body, slova i různých způsobů hodnocení...).
- Pomáhají hledat pozitiva v žákově výkonu a zcela nenásilně upozorňují na zlepšení výkonu.

(Kratochvílová, 2011)

Vrstevnické hodnocení - nezbytná součást AfL

- Žáci navzájem sdílejí své hodnotící výroky s cílem prohloubení vlastního porozumění problematice (Sivan, 2010; Sluijsman a Prins, 2006; Vickerman, 2009).
- Rokos et al. (2016): při realizaci projektu ASSIST-ME zjistili, že žáci preferují vrstevnické hodnocení, před hodnocením učitele. (taktéž Cowie, 2005; Wiliam, 2011).
- Vyžaduje přesné nastavení pravidel (slušnost poskytované ZV, respektování názorů druhých, konstruktivní ZV (starý et al. 2016).
- Možnost se vzdát hodnocení, nemá-li žák dost zkušeností, znalostí (Kolář, Šikulová, 2009).

Formy hodnocení

verbální

ústní

písemná

nonverbální

gesta

mimika

pohyb

názor

číselná

klasifikační stupnice

body

procenta

grafická

obrázky

grafy

symboly

barvy

Výzva pro změnu hodnocení v České republice: pohled rodičů na vysvědčení

- **Kombinované hodnocení zaměřené na hodnocení všech oblastí rozvoje žáka průběžně** → **změna závěrečné zprávy.**

2019 zpráva ČŠI

- Slovně hodnotí: 6,5 %
- Kombinaci slovního hodnocení a známkování využívají: 4 %
- Více než polovina škol žáky jen známkuje

Výroční zpráva ČŠI 2020/21

TABULKA 25 | Hodnocení žáků v hodinách distanční výuky ve školním roce 2020/2021, srovnání s prezenční výukou v období školních let 2017/2018–2020/2021 (podíl hospitovaných hodin)

Sledovaná charakteristika	Distanční výuka		Prezenční výuka	
	1. stupeň	2. stupeň	1. stupeň	2. stupeň
Jediným hodnocením v hodině bylo stručné hodnocení okamžitých výkonů (např. „dobře“ vs. „špatně“).	33 %	38 %	29 %	36 %
Žákovské hodnocení své práce nebo práce spolužáků bylo podle předem známých kritérií.	22 %	14 %	32 %	23 %
Učitel poskytoval alespoň některým žákům zpětnou vazbu využitelnou k jejich dalšímu učení.	60 %	51 %	66 %	60 %
Alespoň někteří žáci zhodnotili s učitelem proběhlou hodinu (s ohledem na obsah a cíl hodiny).	40 %	27 %	44 %	31 %
Vyučovací hodina byla učitelem zhodnocena jen formálně nebo nebyla zhodnocena vůbec.	33 %	46 %	30 %	41 %

Výroční zpráva ČŠI 2018/19

Tabulka 40

Podklady pro hodnocení žáků – podíl učitelů (v %)

Podklady pro hodnocení	celkem ZV	1. stupeň	2. stupeň
Učitel má doklady individuálního pokroku všech žáků. Může doložit odlišnou úroveň znalostí a dovedností vybraných žáků.	38,5	46,9	28,9
Učitel má jen klasifikaci bodovou nebo známkami a případně písemné práce žáka.	55,5	44,9	67,4
Učitel využívá pro hodnocení portfolia žakovských prací.	12,6	18,8	5,5

Od cíle k hodnocení

- Téma - učivo, které je prostředkem k dosažení cíle
- Základní otázka: Co chci žáky naučit? Jaký mám cíl?
- Výsledky učení/důkazy učení na konci vyučovací hodiny (výsledky procesu učení) Žák: ...
- Výukové strategie/učební činnosti (popis procesu učení: činnosti, způsob organizace, postup, prostředky....)
- Jakým způsobem ověříme, co se naučil - Kritéria úspěchu (k posouzení úspěšnosti, míry dosažení výsledků učení)

Průběžná zpětná vazba

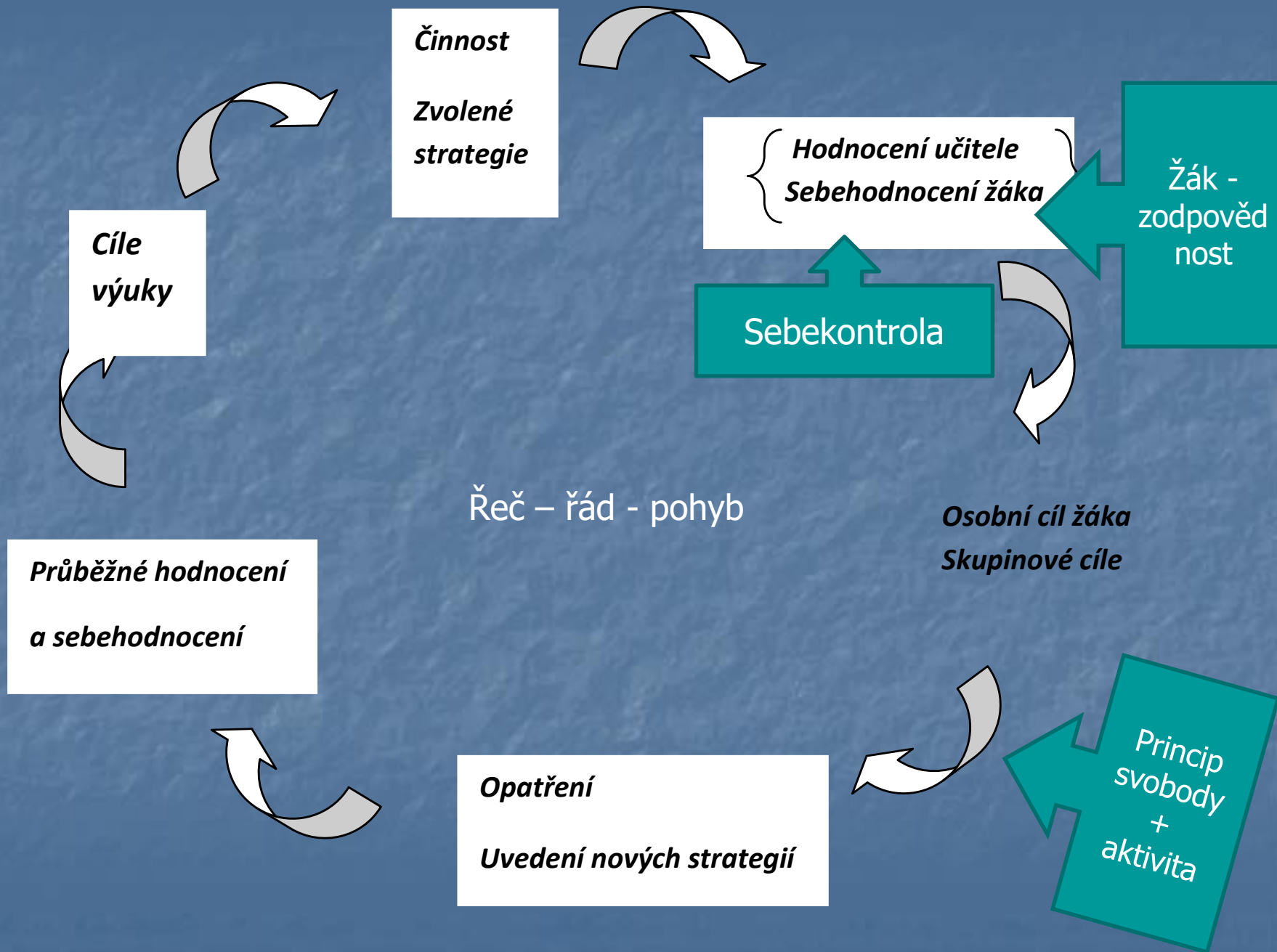
- Zhodnocení výsledků učení žáky/spolužáky:
- Zhodnocení výsledků učení učitelem:

Strategie pro získání rychlého přehledu o tom, co žáci umí

- Dotazování
- Pozorování
- Dřívka
- Semafor, kelímky,
- Zdvižené prsty
- Mazací tabulky
- Pojmové mapy,
- Obrázky
- Nedokončené věty
- Rohy v místnosti
- Schémata
- Testy

Strategie korektivní

Opětovný výklad, vysvětlení
Individuální práce s žákem
Vrstevnické učení
Kooperativní učení
Alternativní texty
Alternativní materiály, pomůcky
Výukové hry, software
Problémové úkoly
Projekty
Jiné...

Formativní hodnocení (D. William, 2011)

	Kam student směřuje	Kde student právě je	Jak se má posunout dál
Učitel	Vyjasnění, sdílení a porozumění cílům učení a kritériím dosažení úspěchu	Poskytovat žákům srozumitelné informace o průběhu jejich učení ústní i písemnou formou.	Poskytování takové zpětné vazby, která posouvá žáky kupředu
Spolužáci		Zapojení spolužáků jako zdrojů a aktérů vzájemného učení	
Student		Studenti chápou učení jako své obohacení (chápu, že se učí se pro sebe, ne pro školu)	

- https://www.lipka.cz/soubory/priprava-na-vyuku_zlinsky-kraj--f16259.pdf

Co je a co není formativní hodnocení - Dylan

- https://www.youtube.com/watch?v=4kSUZL2JUFE&feature=emb_rel_pause
- https://www.lipka.cz/soubory/priprava-na-vyuku_zlinsky-kraj--f16259.pdf

Negativní rysy současného hodnocení

- Důraz na normativní hodnocení - srovnávání s ostatními
- Důraz na sumativní hodnocení; zajímá nás pouze výsledek, ne cesta k němu
- Důraz na hodnocení **poznatkového** obsahu **učiva** – **znalosti, fakta, pojmy, definice**
- **Nezapojení žáků do hodnocení**
- Nekonkrétní hodnocení - **není jasné, co vlastně žák umí**
- **Nerozlišování** procesu učení od procesu hodnocení

Reakce žáků na zavádění formativního hodnocení, 9. ročník

- ŽÁK 3: Než si člověk zvykne, cítí se blbě. Předtím to byl test, věděl jsem, že je to 5 a nikdo se v tom nepatlal. Toto pochopit bylo těžký.
- ŽÁK 4: Taky jsem měla zpočátku pocit, že jsem kritizovaná. Ale vždycky jste připomněla, že to děláte pro nás, pro náš ... pokrok.

ŽÁK 1: Zlepšila jsem se určitě v mluvení. Nemyslím si, že bych předtím neuměla mluvit, nebo mluvila blbě, ale nebyla jsem zvyklá dbát na to, aby to bylo dostatečně nahlas. Ta kritéria mě dost naučila. Začala jsem myslet na to, jak mluvím a jestli je splňuju.

- ŽÁK 2: Já si myslím, že jsem se zlepšila ve všem. Ne nějak moc, ale ve všem. Protože pořád opakujete třeba tu výslovnost nebo gramatiku, tak se mi to víc vrylo do paměti.

Reakce žáků na zavádění formativního hodnocení, 9. ročník

- ŽÁK 1: No je to prostě víc práce, aktivity, přemýšlení. Není to špatný, ale když to porovná s tím, že předtím jsme jen dělali cvičení, tak to mi přišlo takový pohodovější, kdežto toto je moc aktivní.
- ŽÁK 2: To je pravda. Nevím, jestli bych to zvládl celý rok. Je to docela náročný. Ale bylo dobrý si to zkusit.
- ŽÁK 3: Já bych byla pro, pro mě to znamená větší přehled a systém v tom, co umím a co bych se chtěla naučit.

Závěr

- Hodnocení jako součást systému

